

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชีและสหกรณ์กับปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา

The Study of Association Between General Information of Accountants and Cooperatives with Problems and Obstacles in Accounting of Agricultural Cooperatives in Songkhla Province

วสันต์ กาญจนมุกดา^{1*} และพัชรทิศา นวลละออง²

Wasan Kanchanamukda^{1*} and Patcharatita Nuanlaong²

วันที่รับบทความ : 03/10/2568

วันแก้ไขบทความ : 03/11/2568

วันตอบรับบทความ : 18/12/2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี และความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชีและสหกรณ์ต่อปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา ใช้วิธีสำรวจประชากรทั้งหมด (Census Survey) เก็บข้อมูลจากผู้ทำบัญชีสหกรณ์การเกษตร 79 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 79 คน วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Fisher's Exact Test และ Freeman-Halton Extension ผลการศึกษาพบว่า อายุ การฝึกอบรม และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีหลายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะด้านบุคคล เอกสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนจำนวนสมาชิกสหกรณ์มีความสัมพันธ์กับปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะด้านบุคคล ด้านความร่วมมือ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยนี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะให้หน่วยงานกำกับดูแล เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ ควรจัดอบรมพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีการบัญชี และส่งเสริมให้สหกรณ์ที่ดำเนินงานมานานปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้ทันสมัย เพื่อลดความเหนื่อยขององค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน

คำสำคัญ: การจัดทำบัญชีสหกรณ์ ปัญหาและอุปสรรคทางการบัญชี สหกรณ์การเกษตร จังหวัดสงขลา

Abstract

This study aimed to examine the problems and obstacles in accounting preparation and the association between general information of accountants and cooperatives with the level of accounting problems and obstacles in agricultural cooperatives in Songkhla Province. A census survey was conducted, collecting data from one accountant per cooperative across all 79 registered agricultural cooperatives, yielding 79 respondents at a 100% response rate. The study employed descriptive and

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr., Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University

²อาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Lecturer, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University

* Corresponding author: E-mail address: wasan@tsu.ac.th

inferential statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, Fisher's Exact Test, and Freeman-Halton Extension. The study revealed that age, training experience, and educational level were statistically significantly associated with accounting problems and obstacles across multiple dimensions at the .05 significance level, particularly in personnel, documentation, and information technology. The number of cooperative members was significantly associated with several problem dimensions, most notably personnel, cooperation, and information technology. It is recommended that regulatory bodies such as the Cooperative Promotion Department implement targeted technology training programs and encourage long-established cooperatives to modernize operational procedures to reduce organizational inertia, improve efficiency, and strengthen the reliability of financial data.

Keywords: Cooperative Accounting, Accounting Problems and Obstacles, Agricultural Cooperatives, Songkhla Province

บทนำ

สหกรณ์นับเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับโลก โดยทำหน้าที่เป็นกลไกในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบนพื้นฐานของค่านิยมและหลักการสหกรณ์สากล (The International Cooperative Alliance, 2023) สำหรับประเทศไทย สหกรณ์ได้รับการยอมรับให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งปรากฏอย่างต่อเนื่องในรัฐธรรมนูญและนโยบายของรัฐบาลในฐานะกลไกสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งในภาคชนบทและภาคเมือง (Cooperative Academic Institute, 2013) ความสำเร็จและความยั่งยืนของสหกรณ์ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีรากฐานสำคัญมาจากการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ การจัดทำบัญชีที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่สะท้อนผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินที่แท้จริงขององค์กร แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับฝ่ายบริหารในการวางแผนควบคุม และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Savings and Credit Union of Thailand Limited, 2015) นอกจากนี้ รายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือต่อหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการเงิน และเป็นกลไกการควบคุมภายในที่ช่วยป้องกันการทุจริตและสร้างความปลอดภัยในการดำเนินงาน โดยในปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการทางบัญชีและลดข้อผิดพลาดจากการทำงานที่ซ้ำซ้อน (Suksamai, 2018)

งานวิจัยหลายชิ้นที่ผ่านมาพบว่า สหกรณ์จำนวนมากยังคงประสบปัญหาในการจัดทำบัญชี ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ปัญหาดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางบัญชีโดยตรง (Yeesoonsam et al., 2022; Aiangoon et al., 2019) การบันทึกบัญชีที่ไม่เป็นปัจจุบันส่งผลให้การจัดทำงบการเงินล่าช้ากว่าที่กฎหมายกำหนด (Mamah, 2023) ความผิดพลาดในการบันทึกข้อมูล การขาดความรอบคอบ และการไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่ซับซ้อน (Rungchet & Yarana, 2021) ประเด็นเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน ซึ่งบั่นทอนศักยภาพของสหกรณ์ในการบริหารจัดการและการแข่งขัน รวมถึงงานวิจัยที่ผ่านมาเน้นการอธิบายลักษณะปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของสหกรณ์ในเชิงพรรณนา หรือเชิงกรณีศึกษา โดยไม่ได้วิเคราะห์เชิงสถิติถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและลักษณะของสหกรณ์กับระดับปัญหา Ezeagba and Okechukwu (2023) ศึกษาปัญหาการจัดการบัญชีของสหกรณ์

ในโน้ตวิจัย พบว่าปัญหาหลักเกิดจากการขาดความรู้ด้านบัญชีและการตรวจสอบ แต่ไม่ได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยใดส่งผลต่อระดับของปัญหาดังกล่าว เช่นเดียวกับ Aiangoon et al. (2019) ที่ระบุว่าปัญหาหลักของสหกรณ์คือบุคลากรขาดประสบการณ์ทางบัญชีและได้รับค่าจ้างต่ำ แต่ยังไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสถิติระหว่างคุณลักษณะของบุคคลและระดับปัญหาได้ชัดเจน แม้ว่าจะงานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจะสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาการจัดทำบัญชีสหกรณ์ไว้อย่างกว้างขวางทั้งในบริบทไทยและต่างประเทศ แต่ส่วนใหญ่ยังคงอธิบายในเชิงพรรณนาหรือกรณีศึกษา โดยยังขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสถิติระหว่างคุณลักษณะของบุคลากรและลักษณะเชิงโครงสร้างของสหกรณ์กับระดับปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ช่องว่างทางการวิจัยดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งในบริบทของจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสหกรณ์จำนวนมากและมีปริมาณธุรกิจในระดับสูง โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรซึ่งมีจำนวนมากเป็นอันดับต้น ๆ ของภาคใต้ (Cooperative Promotion Department, 2024) และเป็นจังหวัดที่มุ่งส่งเสริมให้สหกรณ์เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน (Songkhla Provincial Cooperative Office, 2021) รวมถึงมีจำนวนสหกรณ์การเกษตรจำนวน 15 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 19 ที่มีผลการจัดชั้นอยู่ในระดับพอใช้และต้องปรับปรุง และไม่มีระบบการควบคุมภายในจำนวน 2 แห่ง ปัญหาด้านการจัดทำบัญชีจึงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ด้วยเหตุนี้การศึกษาค้นคว้าจึงมุ่งวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี และทดสอบความสัมพันธ์เชิงสถิติระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชีและสหกรณ์กับระดับปัญหาดังกล่าว โดยบูรณาการ Organizational Complexity Theory, Organizational Inertia Theory, Human Capital Theory และ Organizational Learning Theory เป็นกรอบในการอธิบายกลไกเชิงทฤษฎี เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีและเสริมความเข้มแข็งให้แก่สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชี และสหกรณ์การเกษตรกับปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชี

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายถึงความท้าทายในการจัดการองค์กรสหกรณ์ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ (Concept of Cooperatives)

สหกรณ์เป็นองค์กรที่ดำเนินงานบนพื้นฐานของการร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ของมวลสมาชิกเป็นสำคัญ โดยมีหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติเป็นแนวทางกำกับ (International Cooperative Alliance, 2020) หัวใจสำคัญของสหกรณ์คือ การเป็นเจ้าของและบริหารร่วมกัน ภายใต้โครงสร้างการจัดการที่เป็นประชาธิปไตยและความโปร่งใส ซึ่งแตกต่างจากองค์กรธุรกิจทั่วไปที่มุ่งเน้นการสร้างกำไรสูงสุด นอกจากนี้ สหกรณ์ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชน (Birchall, 2014) ลักษณะเฉพาะที่เน้นการเติบโตเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกนี้เอง เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ความท้าทายเชิงโครงสร้างและการจัดการภายในองค์กร

ทฤษฎีความซับซ้อนขององค์กร (Organizational Complexity Theory)

ทฤษฎีความซับซ้อนอธิบายว่าองค์กรเปรียบเสมือนระบบที่ปรับตัวได้อย่างซับซ้อน (Complex Adaptive Systems) ซึ่งมีพฤติกรรมที่คาดเดาได้ยากและไม่สามารถควบคุมได้อย่างสมบูรณ์ (Stacey, 2011; Anderson, 1999) เมื่อสหกรณ์เติบโตขึ้น ย่อมนำไปสู่ความซับซ้อน 3 มิติที่เพิ่มขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ได้แก่ ความซับซ้อนด้านข้อมูล (Informational Complexity) ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจหลายประเภทจนข้อมูลทางการเงินกระจุกกระจาย ความซับซ้อนด้านการประสานงาน (Coordination Complexity) ที่ทำให้กระบวนการส่งต่อเอกสารจากหลายฝ่ายเกิดความล่าช้าและผิดพลาด และความซับซ้อนเชิงโครงสร้าง (Structural Complexity) ที่ก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนในสายการบังคับบัญชาและอำนาจการอนุมัติรายการทางการเงิน ซึ่ง Snowden and Boone (2007) อธิบายผ่าน Cynefin Framework ว่าสหกรณ์ขนาดใหญ่ต้องการกลยุทธ์การจัดการเชิงปรับตัวมากกว่าขั้นตอนที่ตายตัว

ทฤษฎีความเฉื่อยทางองค์กร (Organizational Inertia Theory)

ความเฉื่อยทางองค์กรอธิบายถึงแนวโน้มขององค์กรในการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและยึดติดกับรูปแบบการดำเนินงานเดิม แม้สภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไป (Hannan & Freeman, 1984) โดย Gilbert (2005) จำแนกความเฉื่อยออกเป็น Resource Rigidity และ Routine Rigidity ซึ่งมีสาเหตุจากการขาดแรงจูงใจ วัฒนธรรมองค์กรที่ยังรากลึก (Rumelt, 1995) และการยึดติดกับแบบแผนความคิดเดิม (Tripsas & Gavetti, 2000) ส่งผลให้จุดแข็งเดิมกลายเป็น Core Rigidities ที่ขัดขวางการปรับตัว (Leonard-Barton, 1992) ในบริบทของการจัดทำบัญชีสหกรณ์ ความเฉื่อยปรากฏใน 3 ลักษณะ คือ Process Inertia ที่ยึดติดกับการทำบัญชีด้วยระบบดั้งเดิมแม้ปริมาณธุรกรรมจะเพิ่มขึ้น Technological Inertia ที่ลังเลลงทุนในเทคโนโลยีบัญชีใหม่ และ Human Resource Inertia ที่บุคลากรมีทัศนคติเชิงลบต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ศักยภาพขององค์กรหยุดนิ่ง

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory)

Becker (1964) อธิบายว่าความรู้และทักษะของบุคคลเป็นทุน ที่สะสมได้ผ่านการศึกษาในระบบและการฝึกอบรม โดยแบ่งการฝึกอบรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ General Training ที่เพิ่มทักษะซึ่งนำไปใช้ได้กับองค์กรใด ๆ และ Firm-Specific Training ที่พัฒนาทักษะเฉพาะสำหรับบริบทนั้นโดยตรง ซึ่งในกรณีของสหกรณ์การเกษตร การฝึกอบรมจากกรมส่งเสริมสหกรณ์จัดอยู่ในประเภทหลัง ทฤษฎีนี้มีนัยสำคัญต่อการวิจัยใน 2 ด้าน ด้านแรกคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าย่อมมีศักยภาพในการรับมือกับระบบเทคโนโลยีและโปรแกรมบัญชีที่ซับซ้อนได้ดีกว่า ด้านที่สองคือ การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องทำหน้าที่เป็นกลไกต่อต้านความเฉื่อย (Anti-Inertia Mechanism) ที่ช่วยลดการยึดติดกับวิธีปฏิบัติงานแบบเดิม (Gilbert, 2005) ดังนั้น ทฤษฎีทุนมนุษย์จึงเป็นกรอบเสริม Organizational Inertia Theory ในการอธิบายว่าเหตุใดตัวแปรด้านการศึกษาและการฝึกอบรมจึงมีความสัมพันธ์กับระดับปัญหาการจัดทำบัญชีในบางมิติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มที่เน้นปัจจัยด้านบุคลากร (2) กลุ่มที่เน้นปัจจัยเชิงโครงสร้างองค์กร และ (3) กลุ่มที่เน้นปัจจัยด้านเทคโนโลยี ในกลุ่มแรก Aiangoon et al. (2019) พบว่าบุคลากรสหกรณ์ที่ขาดประสบการณ์และได้รับค่าตอบแทนต่ำเป็นสาเหตุหลักของปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับกลไก Human Resource Inertia อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังคงอยู่ในระดับการพรรณนาโดยไม่ได้วิเคราะห์เชิงสถิติว่าคุณลักษณะใดของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับระดับปัญหาจริง เช่นเดียวกับ Ezeagba and Okechukwu (2023) ที่พบว่าการขาดความรู้และการฝึกอบรม

เป็นปัญหาหลักของสหกรณ์ในไนจีเรีย แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างของสหกรณ์มีบทบาทต่อระดับปัญหาอย่างไร ในกลุ่มที่สอง Rungchet and Yarana (2021) พบว่าสหกรณ์ที่มีประสบการณ์ดำเนินงานมานานสามารถนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดทำบัญชีได้ดีกว่า ขณะที่ Klaiprasith et al. (2022) ชี้ให้เห็นว่าการขาดแคลนทรัพยากรและเทคโนโลยีเป็นอุปสรรค Technological Inertia ที่ขัดขวางการพัฒนาาระบบบัญชีในสหกรณ์ขนาดเล็ก ในกลุ่มที่สาม Mamah (2023) และ Yeesoonsam et al. (2022) ศึกษาการนำเทคโนโลยีบัญชีมาใช้และการพัฒนาทักษะบุคลากร แต่ยังขาดการบูรณาการกรอบแนวคิดเชิงระบบที่อธิบายกลไกความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบุคลากร โครงสร้างองค์กร และประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีในเชิงองค์รวม โดยสรุป แม้งานวิจัยที่ผ่านมาจะสร้างองค์ความรู้ที่มีคุณค่า แต่ยังขาดหลักฐานเชิงสถิติที่อธิบายว่าคุณลักษณะของผู้ทำบัญชีและลักษณะเชิงโครงสร้างของสหกรณ์มีความสัมพันธ์กับระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีอย่างไร ซึ่งเป็นช่องว่างทางการวิจัยที่การศึกษานี้มุ่งเติมเต็ม

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้บูรณาการทฤษฎี 4 ชุด โดย Organizational Inertia Theory (Hannan & Freeman, 1984) และ Organizational Complexity Theory (Stacey, 2011) ทำหน้าที่เป็นกรอบหลักในการอธิบายกลไกเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงตัวแปรอิสระกับระดับปัญหาและอุปสรรค ส่วน Human Capital Theory (Becker, 1964) ทำหน้าที่เป็นกรอบหลักร่วมในการอธิบายกลไกเชิงบุคคล โดยชี้ว่าการลงทุนพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านการศึกษาและการฝึกอบรมเพิ่มขีดความสามารถของผู้ทำบัญชีในการรับมือกับปัญหา และ Organizational Learning Theory (Argyris & Schön, 1996) ทำหน้าที่เป็นกรอบเสริมในการตีความผลการวิจัยในระดับองค์กร โดยเฉพาะในการอธิบายว่าเหตุใดตัวแปรด้านการฝึกอบรมและระดับการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กับระดับปัญหาในบางมิติ เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวชี้ว่าความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว (Learning Capacity) ของบุคลากรเป็นกลไกที่อธิบายความแตกต่างในการรับมือกับความซับซ้อนขององค์กร

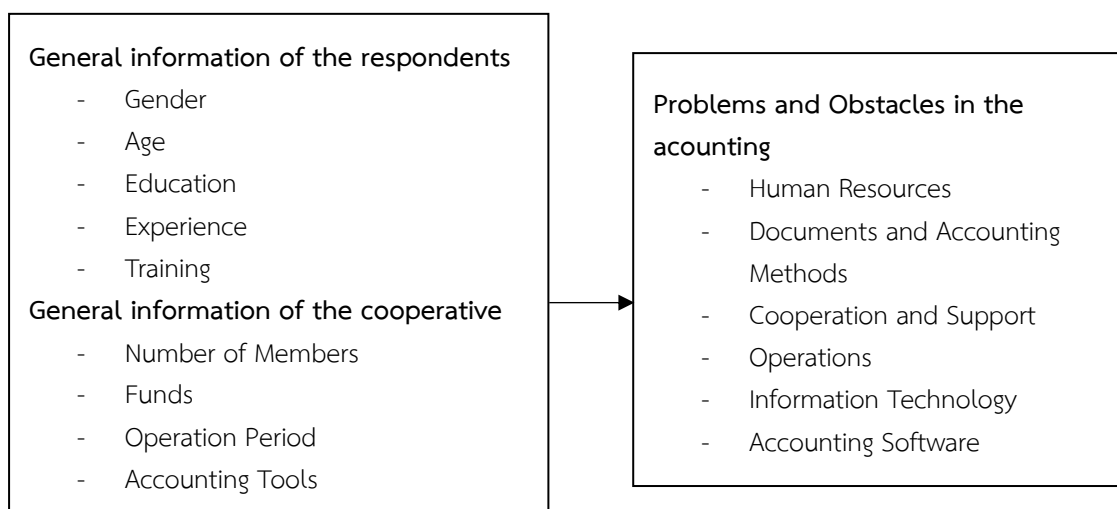

Figure 1 Research Conceptual Framework

สมมติฐานการวิจัย

H1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชีมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ของ สหกรณ์ในจังหวัดสงขลา

H2: ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของ สหกรณ์ในจังหวัดสงขลา

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ทำบัญชีของสหกรณ์ การเกษตรภายในจังหวัดสงขลาจำนวน 79 แห่ง ตามข้อมูลที่ได้ทะเบียนกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัด สงขลา ณ วันที่ 28 มิถุนายน 2567 เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสำรวจ ประชากรทั้งหมด (Census Survey) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรทั้ง 79 แห่ง แห่งละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 79 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2567 โดยใช้แบบสอบถามจัดเก็บด้วยตนเองและผ่านระบบออนไลน์ (Google Form) จากการเก็บ ข้อมูล ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 79 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 100 และเป็น แบบสอบถามที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ โดยแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย และทฤษฎี งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม และข้อมูลสหกรณ์ ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดทำบัญชี ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาและอุปสรรค ในการจัดทำบัญชี เป็นคำถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดย 1 หมายถึง ระดับของสภาพปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด และ 5 หมายถึง ระดับของสภาพปัญหาและอุปสรรคมาก ที่สุด ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แบบสอบถามดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความเที่ยงโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence) โดยมีเกณฑ์ คือค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามรายข้อทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าใช้ได้ และตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยทดลองใช้แบบสอบถาม (Try out) กับ กลุ่มตัวอย่างต่างกลุ่ม จำนวน 30 ชุด และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบค่าความเชื่อมั่นของปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชี มีค่า 0.969 ซึ่งมีค่า มากกว่า 0.70 แสดงว่าเป็นเครื่องมือที่ยอมรับความเชื่อมั่นได้ (Taber, 2018)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และอธิบายระดับสภาพ ปัญหาและอุปสรรค ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดย กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย (Srisa-ard, 2002) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00 คะแนน	มีระดับของสภาพปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด (Hightest)
3.51 – 4.50 คะแนน	มีระดับของสภาพปัญหาและอุปสรรคมาก (High)
2.51 – 3.50 คะแนน	มีระดับของสภาพปัญหาและอุปสรรคปานกลาง (Moderate)
1.51 – 2.50 คะแนน	มีระดับของสภาพปัญหาและอุปสรรคน้อย (Low)
1.00 – 1.50 คะแนน	มีระดับของสภาพปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด (Lowest)

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไป กับปัญหาการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ตารางไขว้ (Cross-tabulation) และการ ทดสอบ Fisher's Exact Test การเลือกใช้ Fisher's Exact Test เนื่องจากการตรวจสอบข้อมูลพบว่า บางเซลล์มีค่าความถี่คาดหวัง (Expected Frequency) ต่ำกว่า 5 ซึ่งไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการใช้ Pearson Chi-square test ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้ Fisher's Exact Test เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความ ถูกต้องและเหมาะสมทางสถิติ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังรายงานค่า Cramer's V เพื่อใช้วัดขนาดความสัมพันธ์ (Effect Size) ระหว่างตัวแปร โดยใช้เกณฑ์การแปลผลของ Cohen (1988) ดังนี้ 0.10–0.29 ความสัมพันธ์ระดับน้อย 0.30–0.49 ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ≥ 0.50 ความสัมพันธ์ระดับสูง เนื่องจาก Fisher's Exact Test และ Freeman-Halton Extension เป็นสถิติที่ใช้กับตัวแปรเชิงกลุ่ม (categorical variable) ผู้วิจัยจึงแปลงคะแนนเฉลี่ยของปัญหาและอุปสรรคแต่ละด้านซึ่งอยู่ในมาตรา วัด 5 ระดับ ให้เป็นตัวแปรจัดกลุ่ม 3 ระดับ ได้แก่ น้อย (1.00–2.50) ปานกลาง (2.51–3.50) และมาก (3.51–5.00) โดยใช้เกณฑ์การแปลผลของ Srisa-ard (2002) เป็นฐานในการกำหนดจุดตัด (cut-off) ซึ่ง สอดคล้องกับแนวทางที่ใช้ตีความค่าเฉลี่ยในส่วนอื่นของการวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักว่าการแปลงตัว แปรต่อเนื่องเป็นเชิงกลุ่มอาจส่งผลต่อกำลังทางสถิติ (statistical power) ตามที่ MacCallum et al. (2002) และ Royston et al. (2006) ได้ชี้ไว้ อย่างไรก็ตาม การแปลงดังกล่าวมีความจำเป็นใน การศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากการกระจายของข้อมูลตัวแปรตามมีลักษณะเบ้ขวา (right-skewed) โดย คะแนนเฉลี่ยส่วนใหญ่กระจุกตัวในระดับต่ำ ($\mu = 1.49\text{--}1.72$) ส่งผลให้ข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติพารา เมตริก เช่น การวิเคราะห์ถดถอย ไม่เป็นที่น่าพอใจ นอกจากนี้ ลักษณะของตัวแปรอิสระที่เป็นเชิงกลุ่ม ตามธรรมชาติ (nominal/ordinal) ทำให้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้ร่วมกับ Fisher's Exact Test มี ความเหมาะสมกว่าในบริบทนี้ การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ($N = 79$) ด้วยวิธี Census Survey และได้รับแบบสอบถามครบถ้วนในอัตราร้อยละ 100 ดังนั้น ผลการวิเคราะห์จึง สะท้อนลักษณะของประชากรโดยตรง มิใช่การประมาณค่าจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งขัดข้องกังวลด้านความ คลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (sampling error) ได้โดยสมบูรณ์ (Lohr, 2021) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัย พิจารณาว่าขนาดประชากร $N = 79$ เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (Cramér's $V \geq .30$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ Cohen (1988) ที่ระบุว่ากรวิเคราะห์ตารางไขว้ ขนาด 2×3 ต้องการขนาดตัวอย่างขั้นต่ำประมาณ 60–80 หน่วย เพื่อให้ได้อำนาจสถิติไม่ต่ำกว่า .80 ที่ ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา จำนวน 79 คน พบว่า

ข้อมูลลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 มีช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 และเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการความรู้ด้านบัญชีมากกว่า 2 ครั้งต่อปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6

ลักษณะของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่มีสมาชิก 2,001-3,000 คน จำนวน 31 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 39.2 มีขนาดของทุนดำเนินงานมากกว่า 500,000 บาท จำนวน 71 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 89.9 มีระยะเวลาดำเนินงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 70 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 88.6 เครื่องมือในการจัดทำบัญชีทำด้วยมือและโปรแกรมสำเร็จรูป จำนวน 56 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70.9

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา

Table 1 Show Mean (μ) Standard Deviation (σ) Problems and Obstacles in the Accounting of Agricultural Cooperatives in Songkhla Province.

Problems and Obstacles in the Accounting	μ	σ	Interpretation
1. Human Resources	1.61	.617	Low
2. Documents and Accounting Methods	1.72	.588	Low
3. Cooperation and Support	1.63	.630	Low
4. Operations	1.65	.573	Low
5. Information Technology	1.49	.612	Lowest
6. Accounting Software	1.65	.584	Low
Over all	1.64	.555	Low

จาก Table 1 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัด มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในภาพรวมระดับน้อย ($\mu = 1.64$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่าด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 1.72$) รองลงมา ด้านการปฏิบัติงาน และด้านโปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูป ($\mu = 1.65$) ด้านความร่วมมือและสนับสนุน ($\mu = 1.63$) ด้านบุคคล ($\mu = 1.61$) และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\mu = 1.49$)

Table 2 Show Mean (μ) Standard Deviation (σ) of Human Resources.

Human Resources	μ	σ	Interpretation
1. Accounting staff are insufficiently educated about the regulations, orders, and instructions of the Cooperative Registrar.	1.55	.902	Low
2. Accounting staff are insufficiently informed about the cooperative's regulations and resolutions.	1.62	.910	Low
3. Accounting staff are insufficiently knowledgeable about finance and accounting.	1.60	.774	Low
4. Accounting staff are not knowledgeable enough to meet their job responsibilities.	1.73	.728	Low
5. Accounting staff are assigned too many tasks outside of their regular responsibilities.	1.63	.834	Low
6. Accounting staff are insufficiently experienced due to frequent hiring and resignation.	1.49	.695	Lowest
7. Accounting staff are insufficiently encouraged to attend education and training.	1.59	.689	Low
8. Accounting staff are insufficiently engaged and interested in their work.	1.64	.751	Low
9. Accounting staff are unmotivated due to underpayment.	1.53	.798	Low
10. Accounting staff are unmotivated due to lack of advancement in their positions.	1.73	.763	Low
Over all	1.61	.617	Low

จาก Table 2 พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา ในด้านบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.61$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าประเด็นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับสูงสุดคือ การที่เจ้าหน้าที่บัญชีมีความรู้ไม่ตรงกับตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ ประกอบกับการขาดแรงจูงใจเนื่องจากไม่เห็นความก้าวหน้าในสายอาชีพ ($\mu = 1.73$) รองลงมาคือ ประเด็นด้านความใส่ใจในการปฏิบัติงานที่ไม่เพียงพอ ($\mu = 1.64$) และการได้รับมอบหมายงานนอกเหนือความรับผิดชอบมากเกินไป ($\mu = 1.63$) ในขณะที่ปัญหาการขาดประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่อื่นเนื่องมาจากการลาออกบ่อยครั้ง ระดับน้อยที่สุด ($\mu = 1.49$)

Table 3 Show Mean (μ) Standard Deviation (σ) of Documentation and Accounting Methods.

Documentation and Accounting Methods	μ	σ	Interpretation
1. Lack of verification of accounting documents at every time.	1.59	.742	Low
2. Multiple receipt and disbursement documents were used simultaneously and were not numbered in advance.	1.48	.731	Lowest
3. A large volume of accounting documents was used.	2.46	1.107	Low
4. Accounting documents were incomplete.	1.79	.806	Low
5. The disbursement approval process was complicated.	1.59	.725	Low

6. Staff failed to record accurate, complete, and factual information.	1.59	.742	Low
7. Staff failed to prepare accurate and complete monthly accounting reports.	1.53	.730	Low
Over all	1.72	.588	Low

จาก Table 3 พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา ด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.72$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าประเด็น ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับสูงสุดคือ เอกสารที่ใช้ในการบันทึกบัญชี ($\mu = 2.46$) รองลงมาคือ ประเด็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีของไม่สมบูรณ์ ($\mu = 1.79$) การขาดการตรวจสอบเอกสารประกอบการลงบัญชีทุกครั้ง ขั้นตอนในการอนุมัติเบิกจ่ายมีความซับซ้อน และเจ้าหน้าที่ขาดการบันทึกข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ($\mu = 1.59$) เจ้าหน้าที่ไม่มีการทำรายงานสรุปผลบัญชีประจำเดือนที่ถูกต้อง ครบถ้วน มีปัญหาและอุปสรรคระดับน้อย ($\mu = 1.53$) และประเด็นมีการใช้เอกสารการรับจ่ายเงินหลายเล่มในเวลาเดียวกัน และไม่เรียงเลขที่ล่วงหน้า ระดับน้อยที่สุด ($\mu = 1.48$)

Table 4 Show Mean (μ) Standard Deviation (σ) of Cooperation and Support.

Cooperation and Support	μ	σ	Interpretation
1. The cooperative's officials did not receive cooperation from relevant government agencies in submitting accounting documents.	1.59	.759	Low
2. The cooperative did not receive cooperation from its members in performing accounting tasks.	1.70	.718	Low
3. The cooperative did not receive any budget support from government agencies.	1.67	.812	Low
4. The cooperative did not have an accounting consulting agency.	1.59	.776	Low
5. The cooperative did not receive accounting advice from auditors regarding audit deficiencies arising from accounting.	1.58	.761	Low
Over all	1.63	.630	Low

จาก Table 4 พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา ด้านความร่วมมือและสนับสนุน มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.63$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สหกรณ์ไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิก ในการปฏิบัติงานด้านบัญชี มีปัญหาและอุปสรรคระดับน้อย ค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับที่ 1 ($\mu = 1.70$) สหกรณ์ไม่ได้รับงบประมาณการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีปัญหาและอุปสรรคระดับน้อย ($\mu = 1.67$) สหกรณ์เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเอกสารเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี และสหกรณ์ไม่มีหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาทางด้านการจัดทำบัญชี มีปัญหาและอุปสรรคระดับน้อย ($\mu = 1.59$) และอันดับสุดท้ายได้แก่

สหกรณ์ไม่ได้รับคำแนะนำในการจัดทำบัญชีจากผู้ตรวจสอบบัญชีกรณีที่มีข้อบกพร่องจากการตรวจสอบที่เกิดจากการจัดทำบัญชี มีปัญหาและอุปสรรคระดับน้อย ($\mu = 1.58$)

Table 5 Show Mean (μ) Standard Deviation (σ) of Operational.

Operational	μ	σ	Interpretation
1. The cooperative's accounting system is complicated and difficult to understand.	1.56	.795	Low
2. The cooperative's regulations are complicated and difficult to understand.	1.70	.700	Low
3. The cooperative registrar's regulations are complicated and difficult to understand.	1.62	.805	Low
4. The accounting guidelines are detailed and difficult to understand.	1.67	.728	Low
5. The cooperative's business operations are complex and multifaceted.	1.69	.790	Low
6. The cooperative has a weak internal control system.	1.68	.725	Low
7. The cooperative lacks manuals and procedures for finance and accounting.	1.51	.713	Low
8. The cooperative's management prioritizes business operations over accounting.	1.72	.766	Low
9. The cooperative lacks staff to provide accounting advice and guidance.	1.75	.701	Low
10. The cooperative lacks tools and technological systems for accounting operations.	1.60	.758	Low
Over all	1.65	.573	Low

จาก Table 5 พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา ด้านการปฏิบัติงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.65$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ประเด็นที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับสูงสุด คือ สหกรณ์ขาดเจ้าหน้าที่ที่ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำ ($\mu = 1.75$) รองลงมาคือ ผู้บริหารของสหกรณ์ให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจมากกว่าการจัดทำ ($\mu = 1.72$) ระเบียบของสหกรณ์มีความยุ่งยาก ซับซ้อนเข้าใจยาก ($\mu = 1.70$) และประเด็นสหกรณ์ขาดคู่มือ ระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเงินและการบัญชี ระดับน้อยที่สุด ($\mu = 1.51$)

Table 6 Show Mean (μ) Standard Deviation (σ) of Information Technology.

Information Technology	μ	σ	Interpretation
1. Staff lack the knowledge and skills to use computer equipment and office supplies.	1.49	.695	Lowest
2. Staff lack the knowledge and skills to use spreadsheet programs such as Microsoft Excel.	1.49	.713	Lowest
Over all	1.49	.612	Lowest

จาก Table 6 พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.49$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคในระดับสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความสามารถในการใช้อุปกรณ์และเครื่องใช้สำนักงานคอมพิวเตอร์ และเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความสามารถในการใช้โปรแกรมเกี่ยวกับตารางคำนวณ เช่น Microsoft Excel ($\mu = 1.49$)

Table 7 Show Mean (μ) Standard Deviation (σ) of Accounting Software.

Accounting Software	μ	σ	Interpretation
1. The accounting software package is complicated and difficult to understand.	1.56	.827	Low
2. The cooperative lacks a user manual for the accounting software package.	1.75	.683	Low
3. Those responsible for preparing accounts using the software have not completed training in the software package.	1.60	.774	Low
4. The cooperative lacks someone to provide advice and guidance on program usage.	1.63	.754	Low
5. The cooperative lacks someone to provide advice, guidance, and troubleshoot problems when the software encounters problems.	1.63	.682	Low
6. The program's reports are difficult to understand and do not meet the cooperative's needs.	1.72	.749	Low
7. The individual subsystems are unable to link data together.	1.65	.782	Low
8. The cooperative lacks personnel to maintain the computer system to ensure that the cooperative's computers are ready for use and function at their full potential.	1.72	.815	Low
9. The financial statements prepared using the software package do not conform to the financial statement preparation manual established by the Cooperative Auditing Department.	1.60	.687	Low
Over all	1.64	.768	Low

จาก Table 7 พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา ด้านโปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูป ในภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.64$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคในระดับสูงสุด คือสหกรณ์ขาดคู่มือในการใช้งานเกี่ยวกับโปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูป ($\mu = 1.75$) รองลงมาคือ รายงานต่าง ๆ ของโปรแกรมฯ เข้าใจยากและไม่สนองตอบความต้องการในการใช้งานของสหกรณ์ และสหกรณ์ขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการดูแลระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ของสหกรณ์พร้อมใช้งาน และสามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ ($\mu = 1.72$) โปรแกรมระบบย่อยแต่ละระบบไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน

($\mu = 1.65$) และประเด็นโปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูปมีความยุ่งยาก ซับซ้อน เข้าใจ ยาก ระดับน้อยที่สุด ($\mu = 1.56$)

Table 8 Show the Results of the Test Comparing the General Information Variables of the Accountant and the General Information of the Cooperative with the Level of Problems in the Cooperative's Accounting Practices.

Variable Type	Independent Variables	Problems (Related aspect)	Test Method	p-Value	Cramér's χ^2
General Info of Accountants	Gender	No relationship	—	$> .05$	—
		1 (HR)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.004**	.425
		2 (Documents)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.004**	.425
		3 (Operations)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.004**	.425
	Age	4 (Cooperation)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.004**	.425
		5 (IT)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.006**	.418
		6 (Software)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.015*	.371
		7 (Overall)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.004**	.425
	Education	5 (IT)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.015**	.492
	Experience	No relationship	—	$> .05$	—
		1 (HR)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.011*	.402
		2 (Documents)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.031*	.288
		3 (Operations)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.002**	.402
	Training	4 (Cooperation)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.031*	.288
		5 (IT)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.008**	.422
		7 (Overall)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.031*	.288
General Info of Cooperatives	No. of Members	1 (HR)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.041*	.353
		2 (Documents)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.041*	.353
		3 (Operations)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.041*	.353
		4 (Cooperation)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.041*	.353
		5 (IT)	<i>Freeman-Halton$\dagger$</i>	.011*	.411

Variable Type	Independent Variables	Problems (Related aspect)	Test Method	p-Value	Cramér's V
		7 (Overall)	Freeman-Halton†	.041*	.353
	Funds	No relationship	—	> .05	—
	Operation Period	No relationship	—	> .05	—
	Accounting Tools	No relationship	—	> .05	—

* $p < .05$, ** $p < .01$

Remark: - 1 = (HR), 2 = (Documents), 3 = (Operations), 4 = (Cooperation), 5 = (IT), 6 = (Software), 7 = (Overall)

- Gender and Accounting Tools use Fisher's Exact Test (2x2 table)

-† Freeman-Halton is used for tables with an Expected count less than 5 (Monte Carlo, 20,000 simulations), - Cramér's V: .10 = Small, .30 = Medium, .50 = Large (Cohen, 1988)

จาก Table 8 พบว่า อายุ ระดับการศึกษา การฝึกอบรม และจำนวนสมาชิก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับ เพศ ประสบการณ์ เงินทุน จำนวนปีประกอบการ และโปรแกรมบัญชีที่ใช้ ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านใด ($p > .05$) อายุ มีความสัมพันธ์กับปัญหาการจัดทำบัญชี 6 ด้านและภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .004-.015$, Cramér's $V = .371-.425$) ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง สะท้อนว่าช่วงอายุที่ต่างกันมีความเชื่อมโยงกับระดับปัญหาในทุกมิติ การฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับปัญหา 5 ด้านและภาพรวม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านเอกสารและวิธีการ ด้านการปฏิบัติงานบัญชี ด้านความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .002-.031$, Cramér's $V = .288-.422$) ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เฉพาะกับปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Freeman-Halton, $p = .015$, Cramér's $V = .492$) ขนาดอิทธิพลใกล้เคียงระดับใหญ่ บ่งชี้บทบาทสำคัญของการศึกษาต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน จำนวนสมาชิก มีความสัมพันธ์กับปัญหา 5 ด้านและภาพรวม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านเอกสารและวิธีการ ด้านการปฏิบัติงานบัญชี ด้านความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .018-.044$, Cramér's $V = .353-.411$) ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง สะท้อนว่าขนาดบุคลากรของสหกรณ์สัมพันธ์กับความรุนแรงของปัญหาในหลายมิติ

สรุปผล และอภิปรายผล

สรุปผล

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา โดยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1 ผู้ทำบัญชีมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ

65.8 และเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการความรู้ด้านบัญชีมากกว่า 2 ครั้งต่อปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 64.6

สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา ส่วนมากมีสมาชิก 2,001-3,000 คน จำนวน 31 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 39.2 มีขนาดของทุนดำเนินงานมากกว่า 500,000 บาท จำนวน 71 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 89.9 มีระยะเวลาดำเนินงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 70 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 88.6 เครื่องมือในการจัดทำบัญชีทำด้วยมือและโปรแกรมสำเร็จรูป จำนวน 56 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70.9

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัด มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.64$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี มีปัญหาและอุปสรรค ค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับสูงสุด ($\mu = 1.72$) รองลงมา ด้านการปฏิบัติงาน และด้านโปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูป มีปัญหาและอุปสรรค ($\mu = 1.65$) ด้านความร่วมมือและสนับสนุน มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.63$) ด้านบุคคล มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.61$) และอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\mu = 1.49$) ปัญหาที่พบมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคือเอกสารที่ใช้ในการบันทึกบัญชีมีปริมาณมาก ($\mu = 2.46$)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้จัดทำบัญชีกับปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชีพบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับปัญหาการจัดทำบัญชี 6 ด้านและภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .004-.015$, Cramér's $V = .371-.425$) ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง สะท้อนว่าช่วงอายุที่ต่างกันมีความเชื่อมโยงกับระดับปัญหาในทุกมิติ การฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับปัญหา 5 ด้านและภาพรวม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านเอกสารและวิธีการ ด้านการปฏิบัติงานบัญชี ด้านความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .002-.031$, Cramér's $V = .288-.422$) ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เฉพาะกับปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Freeman-Halton, $p = .015$, Cramér's $V = .492$) ขนาดอิทธิพลใกล้เคียงระดับใหญ่ บ่งชี้บทบาทสำคัญของการศึกษาต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้งานบัญชี

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์กับปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชี พบว่าจำนวนสมาชิก มีความสัมพันธ์กับปัญหา 5 ด้านและภาพรวม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านเอกสารและวิธีการ ด้านการปฏิบัติงานบัญชี ด้านความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .011-.041$, Cramér's $V = .353-.411$) ขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง สะท้อนว่าขนาดบุคลากรของสหกรณ์สัมพันธ์กับความรุนแรงของปัญหาในหลายมิติ

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา พบว่าระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 1.64$) ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Khaokhajorn and Kanchanamukda (2024) ที่ศึกษาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุงซึ่งพบระดับปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความแตกต่างดังกล่าวมีความสำคัญเชิงทฤษฎีและนโยบาย เนื่องจากทั้งสองการศึกษาใช้กรอบแนวคิดและเครื่องมือวัดในลักษณะเดียวกัน แต่ศึกษาในบริบทองค์กรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สหกรณ์การเกษตรมีโครงสร้างการกำกับดูแล ระบบมาตรฐานการบัญชี และกลไกการสนับสนุนจากภาครัฐที่เป็นระบบและชัดเจนกว่าวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ การนำผลการศึกษาทั้งสองมาเปรียบเทียบกับกันจึงช่วยชี้ให้เห็น

ว่า ระดับการพัฒนาเชิงสถาบันและมาตรฐานการกำกับดูแลขององค์กรเป็นปัจจัยบริบทที่มีนัยสำคัญต่อระดับปัญหาการจัดทำบัญชี ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ไม่สามารถสรุปได้จากการศึกษาเพียงบริบทเดียว

จากสมมติฐาน ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำบัญชีมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ของสหกรณ์ในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า อายุของผู้ทำบัญชีมีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 6 ด้านและภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .004-.015$, Cramér's $V = .371-.425$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีความเฉื่อยทางองค์กร ของ Hannan and Freeman (1984) โดยเฉพาะในมิติของ Human Resource Inertia ที่ชี้ว่าบุคลากรสูงอายุมีแนวโน้มยึดติดกับวิธีปฏิบัติงานแบบดั้งเดิมและต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Cognitive Inertia ของ Tripsas and Gavetti (2000) ที่อธิบายว่าการยึดติดกับกรอบความคิดเดิมแม้สภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนไปแล้ว ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการปรับตัวด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการปฏิบัติงานบัญชี นอกจากนี้ ทฤษฎีความซับซ้อนขององค์กร ของ Stacey (2011) ยังอธิบายว่าระบบที่ซับซ้อนต้องการบุคลากรที่มีความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งผู้ทำบัญชีรุ่นใหม่มักมีความได้เปรียบในด้านนี้ สอดคล้องกับ Aiangoon et al. (2019) ที่พบว่าบุคลากรขาดทักษะทางบัญชีเป็นปัญหาหลัก และสอดคล้องกับ Yeesoonsam et al. (2022) ที่ยืนยันว่าการขาดการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม และสอดคล้องกับ Klaiprasith et al. (2022) ที่พบว่าผู้ทำบัญชีชุมชนที่มีอายุเฉลี่ยสูงถึง 55 ปี ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีและไม่มีเวลาเพียงพอในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี

ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เฉพาะกับปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Freeman-Halton, $p = .015$, Cramér's $V = .492$) โดยมีขนาดอิทธิพลใกล้เคียงระดับใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยเพียงบางส่วน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ขององค์กรของ Argyris and Schön (1996) ที่ชี้ว่าผู้มีการศึกษาสูงกว่ามี Learning Capacity มากกว่า จึงปรับตัวเข้ากับโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปที่ซับซ้อนได้ดีกว่า การที่ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านอื่นสะท้อนว่าการศึกษาไม่ได้เป็นปัจจัยกำหนดระดับปัญหาในการปฏิบัติงานบัญชีโดยรวม แต่มีบทบาทเฉพาะเจาะจงในด้านความสามารถรับรู้และรับมือกับปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ Ezeagba and Okechukwu (2023) ที่ยืนยันว่าการขาดความรู้และทักษะเชิงปฏิบัติมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีสหกรณ์มากกว่าคุณวุฒิที่ได้รับ และสอดคล้องกับ Mamah (2023) ที่ชี้ว่าปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีซึ่งเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางการศึกษา มีผลต่อการนำระบบบัญชีไปใช้งานจริง อย่างไรก็ตาม การที่ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาด้านอื่นๆ อาจเป็นเพราะสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา มีลักษณะเฉพาะที่ผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาทักษะผ่านการปฏิบัติงานจริง (On-the-Job Training) และการอบรมจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ จนสามารถรับมือกับปัญหาเชิงปฏิบัติได้โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่อธิบายได้ด้วยแนวคิด Organizational Learning ของ Argyris and Schön (1996) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ภายในองค์กรสามารถทดแทนความรู้เชิงทฤษฎีได้ในระดับหนึ่ง

การฝึกอบรมด้านบัญชีมีความสัมพันธ์กับปัญหา 5 ด้านและภาพรวม ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านเอกสารและวิธีการ ด้านการปฏิบัติงานบัญชี ด้านความร่วมมือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .002-.031$, Cramér's $V = .288-.422$) สะท้อนถึงความสำคัญเชิงนโยบายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับทฤษฎีทุนมนุษย์ (Becker, 1964) ที่ระบุว่า การลงทุนในการฝึกอบรม (Training Investment) เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มพูนทักษะและขีด

ความสามารถของบุคลากร ทำให้ผู้ที่ผ่านการอบรมมีความสามารถในการตระหนักรู้และจัดการกับปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการอบรม โดยเฉพาะในด้านที่ต้องอาศัยทักษะเฉพาะทาง เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศและกระบวนการปฏิบัติงานบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับ Yeesoonsam et al. (2022) ที่พบว่าหลังการฝึกอบรม ความแม่นยำในการจัดทำงบการเงินเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 35 รวมถึงสอดคล้องกับ Ezeagba and Okechukwu (2023) และ Mamah (2023) ที่เสนอว่าการฝึกอบรมเป็นมาตรการแก้ปัญหาลึกสำหรับสหกรณ์ ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง การที่ผลของการอบรมมีขนาดอิทธิพลสูงกว่าในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Cramér's $V = .422$) เมื่อเทียบกับด้านเอกสารและความร่วมมือ (Cramér's $V = .288$) บ่งชี้ว่าการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบเชิงสร้างความแตกต่างมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความเฉื่อยทางเทคโนโลยี (Technological Inertia) ของ Gilbert (2005) ที่ระบุว่าองค์กรที่ขาดการอบรมด้านเทคโนโลยีจะมีแนวโน้มต่อต้านการนำระบบใหม่มาใช้ ส่งผลให้ปัญหาด้านนี้เด่นชัดกว่าในกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม

จากสมมติฐาน ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์มีความสัมพันธ์กับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของสหกรณ์ในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า จำนวนสมาชิกมีความสัมพันธ์กับปัญหา 5 ด้านและภาพรวม (Freeman-Halton, $p = .011-.041$, Cramér's $V = .353-.411$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ตามทฤษฎีความซับซ้อนขององค์กร ของ Stacey (2011) และ Anderson (1999) ที่ชี้ว่าเมื่อองค์กรขยายตัวขึ้น ความซับซ้อนด้านข้อมูล การประสานงาน และโครงสร้างย่อมเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ทำให้ฝ่ายบัญชีต้องรวบรวมและกระหนาบยอดข้อมูลจากสมาชิกจำนวนมากขึ้น ความซับซ้อนด้านการประสานงาน ในการจัดการธุรกรรมที่มีปริมาณสูง และความซับซ้อนเชิง ของระบบการบริหารที่ต้องรองรับสมาชิกจำนวนมาก และยังสอดคล้องกับแนวคิดความเฉื่อยทางองค์กร (Organizational Inertia) ของ Hannan and Freeman (1984) ที่ชี้ว่าสหกรณ์ขนาดใหญ่ที่มีสมาชิกจำนวนมากมักมีโครงสร้างที่แข็งตัว (Structural Rigidity) ทำให้การปรับปรุงระบบบัญชีให้ทันสมัยทำได้ยากกว่า ระบบบัญชีแบบดั้งเดิมที่ถูกออกแบบมาสำหรับสหกรณ์ขนาดเล็กจะเริ่มไม่สามารถรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นตามขนาดของสมาชิก ส่งผลให้ปัญหาในทุกด้านปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น โดย Snowden and Boone (2007) อธิบายผ่าน Cynefin Framework ว่าสหกรณ์ขนาดใหญ่มีลักษณะอยู่ในโดเมน Complex ที่ต้องการกลยุทธ์การจัดการเชิงปรับตัว มากกว่าขั้นตอนที่ตายตัว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Ezeagba and Okechukwu (2023) ที่พบว่าความอ่อนแอในการจัดการบัญชีมีความรุนแรงมากขึ้นตามขนาดขององค์กร รวมถึงสอดคล้องกับ Yeesoonsam et al. (2022) และ Rungchet and Yarana (2021) ที่ยืนยันว่าความซับซ้อนเชิงโครงสร้างขององค์กรส่งผลโดยตรงต่อปัญหาในการปฏิบัติงานบัญชี และที่น่าสังเกตคือ ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีขนาดอิทธิพลสูงที่สุดในกลุ่มนี้ ($p = .011$, $V = .411$) สะท้อนให้เห็นว่าสหกรณ์ที่มีสมาชิกจำนวนมากยิ่งต้องการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูลสมาชิกและธุรกรรม

ในขณะที่เพศและประสบการณ์ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาการจัดทำบัญชีในด้านใด ($p > .05$) อาจเนื่องมาจาก ในบริบทของสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา ปัญหาการจัดทำบัญชีไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากโครงสร้างงานและมาตรฐานการบัญชีสหกรณ์เป็นแบบเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกตามเพศ สำหรับประสบการณ์ที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญนั้น อาจเป็นเพราะประสบการณ์ (ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ตรงด้านบัญชีสหกรณ์หรือด้านอื่น) ไม่ได้ส่งผลต่อระดับการรับรู้ปัญหาในทิศทางที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจสะท้อนว่าการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเฉพาะสำหรับบัญชีสหกรณ์มีความสำคัญมากกว่าประสบการณ์เดิม ทั้งนี้ ผลที่ได้แตกต่างจากข้อค้นพบของ Aiangoon et

al. (2019) บางส่วน ที่พบว่า การขาดประสบการณ์ด้านบัญชีโดยตรงเป็นอุปสรรคสำคัญ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทและลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน

ผลการวิเคราะห์พบว่าเงินทุน ระยะเวลาดำเนินงาน และโปรแกรมที่ใช้ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับปัญหาการจัดทำบัญชีในด้านใด ($p > .05$) ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานเดิมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีความเฉื่อยทางองค์กร (Hannan & Freeman, 1984) และทฤษฎีความซับซ้อนขององค์กร (Stacey, 2011) ที่คาดว่าสหกรณ์ที่ดำเนินงานมานานและมีทุนมากจะมีโครงสร้างที่แข็งแกร่งและซับซ้อนกว่า การที่ระยะเวลาดำเนินงานไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาการจัดทำบัญชีอาจอธิบายได้ว่าสหกรณ์ที่ดำเนินงานมานานได้พัฒนาระบบและกระบวนการทำงานที่เป็นมาตรฐานและคุ้นเคยจนสามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างเป็นกิจวัตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Single-Loop Learning ของ Argyris and Schön (1996) ที่ระบุว่าองค์กรที่มีประสบการณ์สูงมักพัฒนากรอบรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำได้ดี แม้จะยังไม่ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานก็ตาม อย่างไรก็ตาม ผลนี้ไม่สอดคล้องบางส่วนจากข้อค้นพบของ Rungchot and Yarana (2021) ที่พบว่าสหกรณ์ที่ดำเนินงานมานานมีความยุ่งยากซับซ้อนในการจัดทำบัญชีมากกว่า ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างของบริบทพื้นที่และขนาดของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับเงินทุนที่ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาการจัดทำบัญชี อาจสะท้อนว่าการมีทุนดำเนินงานมากหรือน้อยไม่ได้เป็นตัวกำหนดระดับปัญหาโดยตรง แต่ขึ้นอยู่กับการจัดสรรทุนเพื่อพัฒนาบุคลากรและระบบบัญชีมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khaokhajorn and Kanchanamukda (2024) ที่พบว่าปัญหาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเป็นระบบ มิใช่จากข้อจำกัดด้านเงินทุนโดยตรง ในขณะที่โปรแกรมที่ใช้ไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหา อาจเนื่องมาจากในบริบทของสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา ความแตกต่างของโปรแกรมที่ใช้ไม่ได้นำไปสู่ความแตกต่างของระดับปัญหาอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากโปรแกรมส่วนใหญ่ที่สหกรณ์ใช้มีลักษณะใกล้เคียงกันและถูกกำหนดโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ ทำให้ความแปรปรวนของปัญหาลดลงขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น โดยเฉพาะความสามารถของผู้ใช้โปรแกรม มากกว่าตัวโปรแกรมเอง สอดคล้องกับข้อสรุปของ Klaiprasith et al. (2022) ที่ระบุว่าปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำบัญชีคือสมรรถนะของบุคลากร ไม่ใช่เครื่องมือที่ใช้

เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบมีนัยสำคัญสองประการ ประการแรก ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การฝึกอบรม และจำนวนสมาชิก (Cramér's $V = .353-.492$) ล้วนเป็นปัจจัยที่สามารถพัฒนาหรือจัดการได้ (Manageable Factors) ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการออกแบบนโยบายพัฒนาสหกรณ์ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีสำหรับผู้ทำบัญชีสูงอายุ การเพิ่มความถี่และคุณภาพการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมกับขนาดองค์กร (Cohen, 1988) ประการที่สอง ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ ประสบการณ์ เพศ ทุนดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงาน และเครื่องมือจัดทำบัญชี สะท้อนว่าปัญหาการจัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสงขลา มีลักษณะเป็น ปัญหาเชิงระบบและกระบวนการ ที่ฝังรากลึกภายในองค์กร สอดคล้องกับทฤษฎีความซับซ้อนขององค์กร (Stacey, 2011) ที่มองว่าองค์กรเป็นระบบที่ซับซ้อนโดยรวมซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการเพิ่มทรัพยากรเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องการการปรับปรุงโครงสร้างและกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้นำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ 4 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 การศึกษานี้มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เป็นรูปธรรมซึ่งสนับสนุนการขยายทฤษฎีความเฉื่อยขององค์กรไปสู่สหกรณ์การเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้นจึงได้ข้อสรุปว่า ความเฉื่อยของทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงมิติของ

เทคโนโลยีตามที่เราสืบเนื่องจากการศึกษาก่อนหน้านี้ แต่ยังไม่แพร่ขยายไปทั่วมิติอื่น ๆ ของการจัดเตรียมทางบัญชีด้วย ตัวแปรอายุสามารถอธิบายปัญหาเหล่านี้ได้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน (Cramér's $V = .371-.425$)

ประเด็นที่ 2 การค้นพบ Experience Paradox ที่ประสบการณ์การทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับระดับปัญหาในทุกด้าน ($p > .05$) เป็นการท้าทายทฤษฎีทุนมนุษย์ (Becker, 1964) ผลการศึกษานี้บ่งชี้ว่าในองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ที่สั่งสมจากการทำซ้ำแนวปฏิบัติเดิมตลอดเวลานั้นอาจนำไปสู่ความแข็งตัวแบบกิจวัตร (Routine Rigidity) และกลายเป็นอุปสรรคต่อการปรับตัว มากกว่าจะเป็นเหตุที่เป็นไปได้สำหรับการลดปัญหา

ประเด็นที่ 3 ผลการวิจัยบ่งชี้ว่าปัญหาการจัดทำบัญชีสหกรณ์เป็น ปัญหาเชิงซับซ้อนของระบบ โดยจำนวนสมาชิกมีความสัมพันธ์กับปัญหาถึง 5 ด้าน (Cramér's $V = .353-.411$) ในขณะที่ทุนดำเนินงานและระยะเวลาดำเนินงานไม่มีความสัมพันธ์ใดเลย ซึ่งให้เห็นว่าการเพิ่มทรัพยากรทางการเงินเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้

ประเด็นที่ 4 ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเท่านั้น (Cramér's $V = .492$) นำเสนอ Specificity Proposition ว่าการศึกษาในระบบช่วยพัฒนาความรู้ด้านไอทีเฉพาะอย่างได้ แต่ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาเชิงระบบในองค์กร บทเรียนสำหรับนโยบายในการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์คือ ควรให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติจริงและการฝึกเฉพาะทางมากกว่าการยกระดับคุณวุฒิการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าการขาดคู่มือผู้ใช้ ($\mu = 1.75$, ตารางที่ 7) เป็นปัญหาหลักด้านโปรแกรมบัญชี ดังนั้นควรจัดทำคู่มือผู้ใช้งานมาตรฐานสำหรับผลลัพธ์บนคลาวด์ที่อัปเดตแบบดิจิทัล โดยการทำให้อินเตอร์เฟซของซอฟต์แวร์บัญชีสหกรณ์ใช้งานได้ง่ายขึ้น นำไปสู่ธรรมาภิบาลที่ดีและการรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรประกอบด้วยตัวอย่างจากธุรกรรมจริงที่เป็นเรื่องปกติในสหกรณ์เกษตร ตลอดจนคำจำกัดความของข้อผิดพลาดที่พบบ่อยพร้อมแนวทางแก้ไข และคู่มือนี้ควรถูกออกแบบเป็นวิดีโอสั้น (Video Tutorials) สำหรับนักบัญชีเพื่อเข้าถึงผ่านสมาร์ทโฟน เพื่อตอบสนองความต้องการที่สรุปได้โดยตรงจากการวิจัย

2. การจับคู่ทักษะด้านเทคโนโลยีสำหรับนักบัญชีขั้นสูง โดยการจัดโครงการการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring Program) การเรียนรู้ข้ามรุ่นในการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยเชื่อมโยงนักบัญชีรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์สูงเข้ากับบุคลากรรุ่นใหม่ที่เป็นผู้เข้าร่วมด้านเทคโนโลยี

3. ลดความซับซ้อนของเอกสารและกระบวนการทางบัญชี โดยการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อวิเคราะห์เอกสารที่มีอยู่ทั้งหมดที่ใช้ในการทำงาน ระบุเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนหรือไม่จำเป็นที่จะต้องถูกตัดทิ้ง รวมเอกสารที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันให้เป็นรูปแบบเดียวเพื่อปรับปรุงการใช้งานให้เป็นระบบ ลดความซ้ำซ้อน และกำหนดเทมเพลตเอกสารมาตรฐานเพื่อความสะดวกในการใช้งาน และลดความผิดพลาดรวมถึงจัดทำคู่มืออธิบายขั้นตอนที่ชัดเจนด้วยภาพ

4. ปรับปรุงกระบวนการทำงานในสหกรณ์ที่ดำเนินงานมานาน โดยการตรวจสอบกระบวนการทำงานด้านบัญชีทุก 1-2 ปีช่วยระบุได้ว่ามีกระบวนการใดที่ล้าสมัยหรือซ้ำซ้อน จัดเวิร์กช็อปเพื่อระดม

ความคิดเพื่อการปรับปรุงจากผู้ปฏิบัติงานจริง สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม และจัดทำแผนการเปลี่ยนแปลงแบบทีละขั้นตอนเพื่อให้เกิดการยอมรับจากบุคลากร

5. พัฒนาศักยภาพสหกรณ์ที่มีความพร้อมด้านงบประมาณในการจัดการความซับซ้อน โดยการตรวจสอบว่าซอฟต์แวร์บัญชีที่ใช้เหมาะสมกับระดับความซับซ้อนของธุรกิจหรือไม่ คำนึงถึงการลงทุนในซอฟต์แวร์บัญชีที่รองรับธุรกรรมที่ซับซ้อนและมีระบบรายงานที่ออกแบบให้ตรงกับความต้องการของคุณ การลงทุนนี้มิใช่เพื่อว่าจ้างที่ปรึกษาระบบบัญชีเพื่อพัฒนาระบบให้เหมาะสมกับสหกรณ์ รวมถึงการจัดทำคู่มือผู้ใช้ที่อ่านง่าย (ในคู่มือผู้ใช้ซอฟต์แวร์บัญชีเฉพาะสำหรับสหกรณ์) พร้อมตัวอย่างธุรกรรมจริง

6. สำรวจความต้องการด้านการฝึกอบรมของผู้ปฏิบัติงานจริง ออกแบบหลักสูตรที่เน้นการแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติแบบตรงเป้าหมาย โดยเน้นการแก้ปัญหาจริงแทนการบรรยายเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวหรือกรณีศึกษาที่ยึดตามทฤษฎี (เช่น การบัญชีโดยเฉพาะในแบบจำลองธุรกิจที่ซับซ้อนซึ่งพบได้บ่อยในสหกรณ์) และที่สำคัญที่สุดคือจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติแบบลงมือทำ (Hands-on) ที่ผู้เข้ารับการฝึกสามารถทำได้ และมีการฝึกปฏิบัติ

7. สนับสนุนการพัฒนาสหกรณ์ขนาดเล็กโดยการสร้างเครือข่ายเพื่อแบ่งปันทรัพยากรและความรู้ สร้างซอฟต์แวร์บัญชีแบบมาตรฐานเบื้องต้นที่ใช้งานง่ายและมีต้นทุนไม่สูงสำหรับสหกรณ์ขนาดเล็ก พัฒนาที่ปรึกษาด้านมือถือ (mobile consultants) ที่เป็นอาสาสมัครเป็นครั้งคราวเพื่อช่วยชี้แนะสหกรณ์ขนาดเล็ก พร้อมจัดทำคู่มือบัญชีฉบับย่อสำหรับสหกรณ์ขนาดเล็กโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดมาตรฐานและระเบียบปฏิบัติที่เหมาะสมกับขนาดและความซับซ้อนของสหกรณ์และแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องและแตกต่างกันตามขนาดและประเภทของสหกรณ์ รวมถึงกำหนดแนวทางการดำเนินงานสำหรับสหกรณ์ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ประเมินความจำเป็นของเอกสารและรายงานที่สหกรณ์จัดทำ รวมถึงการกำจัดการะงานที่มากเกินไปซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

2. จัดตั้งศูนย์สนับสนุนการจัดทำบัญชีสหกรณ์ในระดับจังหวัด ครอบคลุมถึงการจัดตั้งศูนย์ที่ให้บริการคำปรึกษาด้านการบัญชีในระดับจังหวัด โดยผู้เชี่ยวชาญพร้อมให้คำปรึกษาแบบพบหน้าหรือแบบทางไกล มีสายด่วนหรือแอปสำหรับตอบคำถามด้านการบัญชีแบบเรียลไทม์ ผู้เชี่ยวชาญจากสถานที่ทำงานในแต่ละภาคส่วนจะเข้ามาให้คำปรึกษาแก่สหกรณ์เป็นระยะ รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลคำถามที่พบบ่อยและกรณีศึกษา เพื่อให้ไม่ต้องเข้าหาบุคคลใดๆ โดยที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถค้นหาได้ด้วยตนเอง

3. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดทำบัญชี โดยการระบุและรวบรวมรายชื่อโปรแกรมซอฟต์แวร์การบัญชีที่แนะนำซึ่งเหมาะสมสำหรับสหกรณ์แต่ละประเภท จัดสรรเงินทุนเพื่อสนับสนุนการได้มาซึ่งโปรแกรมการบัญชีที่มีคุณภาพสำหรับสหกรณ์ขนาดเล็กเพื่อให้มีทรัพยากรด้านงบประมาณ การพัฒนา หรือปรับใช้โปรแกรมการบัญชีแบบโอเพนซอร์ส หรือแบบต้นทุนต่ำสำหรับสหกรณ์ทั่วไป

4. สร้างกรอบการเรียนรู้ของสหกรณ์ผ่านเครือข่ายนักบัญชีสหกรณ์ในระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ อาจมีการประชุมกันทุก 6 เดือนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ จัดการประชุมออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ การตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาหรือประสบการณ์ที่สมาชิกพบในการทำงานด้านการบันทึกบัญชี และยังมีการมอบรางวัลให้สหกรณ์ที่มีมาตรฐานการบัญชีที่มีคุณภาพเป็นแรงจูงใจ

5. เสริมสร้างหลักสูตรสำหรับการศึกษาด้านการบัญชีสหกรณ์ โดยการร่วมมือกับสถาบันการศึกษา การบรรจุเนื้อหาการบัญชีสหกรณ์เข้าสู่หลักสูตรระดับปริญญาด้านการบัญชี หลักสูตรระยะสั้นเฉพาะทางว่าด้วยการพัฒนาการบัญชีสหกรณ์ การฝึกงานในสหกรณ์เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากกรณีจริง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ (E-learning) สำหรับสหกรณ์ ซึ่งพร้อมใช้งานตลอดเวลาสำหรับบุคลากรด้านสหกรณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของการศึกษาเฉพาะกรณีหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา/อุปสรรคเหล่านี้ นอกจากนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพยังใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ประเภทอื่นๆ ภายในสหกรณ์ และสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปริมาณได้ เช่น การสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติของสหกรณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และกรณีที่วัฒนธรรมของสหกรณ์เป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการปรับตัว

2. การขยายขอบเขตการวิจัย ควรดำเนินการวิจัยดังกล่าวกับสหกรณ์ประเภทอื่นๆ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ประมง หรือสหกรณ์บริการ เพื่อตรวจสอบว่าปัญหาและอุปสรรคที่พบนั้นแตกต่างกันในแต่ละกรณีหรือไม่ นอกจากนี้ควรต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในจังหวัดอื่นๆ หรือในระดับประเทศ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายในภาพรวม

3. การศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การศึกษาในอนาคตควรตรวจสอบตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อกระบวนการบัญชี ตัวอย่างเช่น ระดับความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัลของพนักงาน ประสิทธิภาพของระบบบัญชีของสหกรณ์ ประเภทของระบบการกำกับดูแลของคณะกรรมการสหกรณ์ และระบบกฎระเบียบ

4. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางการบริหารจัดการบัญชีที่ประสบความสำเร็จมาใช้ และสหกรณ์ที่ประสบปัญหาในการให้บริการแก่สมาชิก เพื่อหาบทเรียนที่ได้รับและปัจจัยแห่งความสำเร็จสหกรณ์อื่นๆ อาจพบว่าสิ่งนี้มีประโยชน์ในอนาคต

5. เพื่อแก้ไขปัญหา Floor Effect ที่ปรากฏในการวิจัยครั้งนี้ การวิจัยในอนาคตควรออกแบบเครื่องมือวัดที่มีความละเอียดและความไวสูงขึ้น โดยพิจารณาเพิ่มจำนวนข้อคำถามหรือขยายช่วงคะแนนในระดับต่ำให้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน รวมทั้งนำวิธีการวัดเชิงพฤติกรรม (Behavioral Measures) มาใช้ควบคู่กับการรายงานตนเอง อาทิ การตรวจสอบเอกสารทางบัญชีจริง หรือการประเมินจากผู้ตรวจสอบภายนอก เพื่อลดอคติจากความพึงใจทางสังคม (Social Desirability Bias) และให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงได้อย่างเที่ยงตรงและแม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Aiangoon, W., Akkasriworn, W., Sangchan, M., Chaiamkosit, K., Sornbundid, W., Singhad, C., & Pukanan, Y. (2019). Guidelines for the knowledge development in the accounting of cooperative in Bann Mankong project, Chanthaburi province. *Santapol College Academic Journal*, 6(1), 48–57.
- Anderson, P. (1999). Complexity theory and organization science. *Organization Science*, 10(3), 216-232.
- Argyris, C., & Schön, D. A. (1996). *Organizational Learning II: Theory, Method, and Practice*. Addison-Wesley.
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. University of Chicago Press.
- Birchall, J. (2014, June 15). *The Governance of Large Cooperative Businesses*. Cooperative College. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2434196>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Cooperative Academic Institute. (2013, June 29). *State Policy and Cooperatives*. https://www.cai.ku.ac.th/Course_Syllabus/chapter_6.pdf.
- Cooperative Promotion Department. (2024, June 29). *Cooperative business volume*. <http://web2.cpd.go.th/business/iMapCoop>
- Ezeagba, C. E., & Okechukwu, A. M. (2023). Financial accounting and reporting practices of cooperative societies: A study of cooperative societies in Enugu State, Nigeria. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 4(2), 604-622.
- Gilbert, C. G. (2005). Unbundling the structure of inertia: Resource versus routine rigidity. *Academy of Management Journal*, 48(5), 741-763.
- Hannan, M. T., & Freeman, J. (1984). Structural inertia and organizational change. *American Sociological Review*, 49(2), 149-164.
- International Cooperative Alliance. (2020, June 18). *Cooperative Identity, Values & Principles*. <https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>
- International Cooperative Alliance (ICA). (2023, June 29). *Co-Operatives and the Sustainable Development Goals*. <https://www.ica.coop/en/cooperatives/sustainable-development-goals>
- Khaokhajorn, W., & Kanchanamukda, W. (2024). The accounting preparation of community enterprises in Phatthalung province. *Economics and Business Administration Journal Thaksin University*, 16(4), 1–22.

- Klaiprasith, N., Piphatanangkun, C., & Nopakun, N. (2022). Community capability development in accounting for housing cooperative to support Baan Mankong project of Bangkok Metropolitan. *Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences*, 40(3), 29-54.
- Leonard-Barton, D. (1992). Core capabilities and core rigidities: A paradox in managing new product development. *Strategic Management Journal*, 13(S1), 111-125.
- Lohr, S. L. (2021). *Sampling: Design and analysis* (3rd ed.). Chapman and Hall/CRC.
- MacCallum, R. C., Zhang, S., Preacher, K. J., & Rucker, D. D. (2002). On the practice of dichotomization of quantitative variables. *Psychological Methods*, 7(1), 19-40.
- Mamah, L. (2023). Causal relationship of attitude and satisfaction influencing willingness to use accounting system innovation of cooperatives and agricultural groups in three southern border provinces. *Journal of Management Science and Accounting*, 2(1), 81-95.
- Royston, P., Altman, D. G., & Sauerbrei, W. (2006). Dichotomizing continuous predictors in multiple regression: A bad idea. *Statistics in Medicine*, 25(1), 127-141.
- Rungchet, D., & Yarana, C. (2021). Application of corporate governance implementation in accounting practice: A case study of agriculture cooperative in Uttaradit province. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 27(3), 135-156.
- Rumelt, R. P. (1995). Inertia and transformation. In C. A. Montgomery (Ed.), *Resource-Based and Evolutionary Theories of the Firm: Towards A Synthesis* (pp. 101-132). Kluwer Academic Publishers.
- Savings and Credit Union of Thailand Limited. (2015, June 29). *Accounting for Savings and Credit Unions*. <http://www.fsct.com/ebook/37587.pdf>.
- Snowden, D., & Boone, M. (2007). A leader's framework for decision making. *Harvard Business Review*, 85(11), 68-76.
- Songkhla Provincial Cooperative Office. (2021, Aug 16). *Vision, Mission, and Goals*. https://songkhla.web.cpd.go.th/content_page/item/67-visoin.html
- Srisa-ard, B. (2002). *Introduction to Research* (7th ed.). Suweeriyasarn, Bangkok.
- Stacey, R. D. (2011). *Strategic Management and Organisational Dynamics: The Challenge of Complexity to Ways of Thinking About Organisations* (6th ed.). Pearson Education.
- Suksamai, C. (2018, June 29). *Technology and accounting in the 4.0 era*. <https://www.daa.co.th/en/news/audit-news/item/219-technology-and-accounting-in-the-4-0-en.html>.
- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's Alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48, 1273-1296.

- Tripsas, M., & Gavetti, G. (2000). Capabilities, cognition, and inertia: Evidence from digital imaging. *Strategic Management Journal*, 21(10-11), 1147-1161.
- Yeesoonsam, K., Tarapituxwong, S., Tanniyom, K., & Ramingwong, P. (2022). Accounting knowledge and skill development of cooperative employees in Chiangmai province. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 23(3), 126-142.